

Kvinnor i ledarskap i kyrkohistorien

Föreläsning för Pastorssystrar, Götabro

16 mars 2026

med Micael Grenholm, doktorand och lärare i kyrkohistoria

Hur väl stämmer sådana här påståenden?

”Kyrkan har alltid trott...”

”Den självklara läsningen av Bibeln
är...”

”Om vi bara predikar X kommer Y att
hända...”

Teologins tre grenar

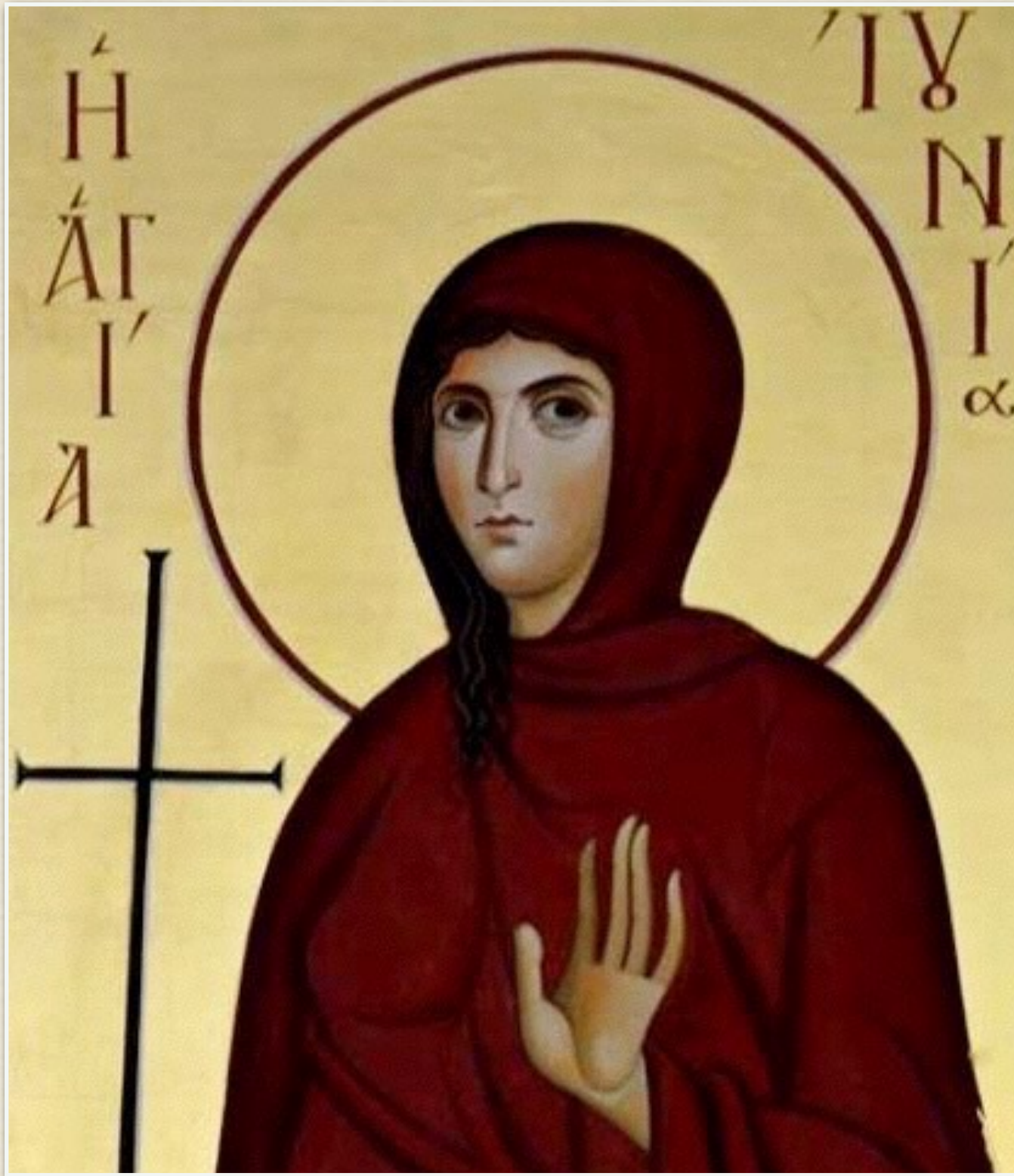

”In the last twenty years, the history of women in ancient Christianity has been almost completely revised. As women historians entered the field in record numbers, they brought with them new questions, developed new methods, and sought for evidence of women's presence in neglected texts and exciting new findings.”

— Karen L. King, professor i Nya Testament och antik kristendom vid Harvards universitet

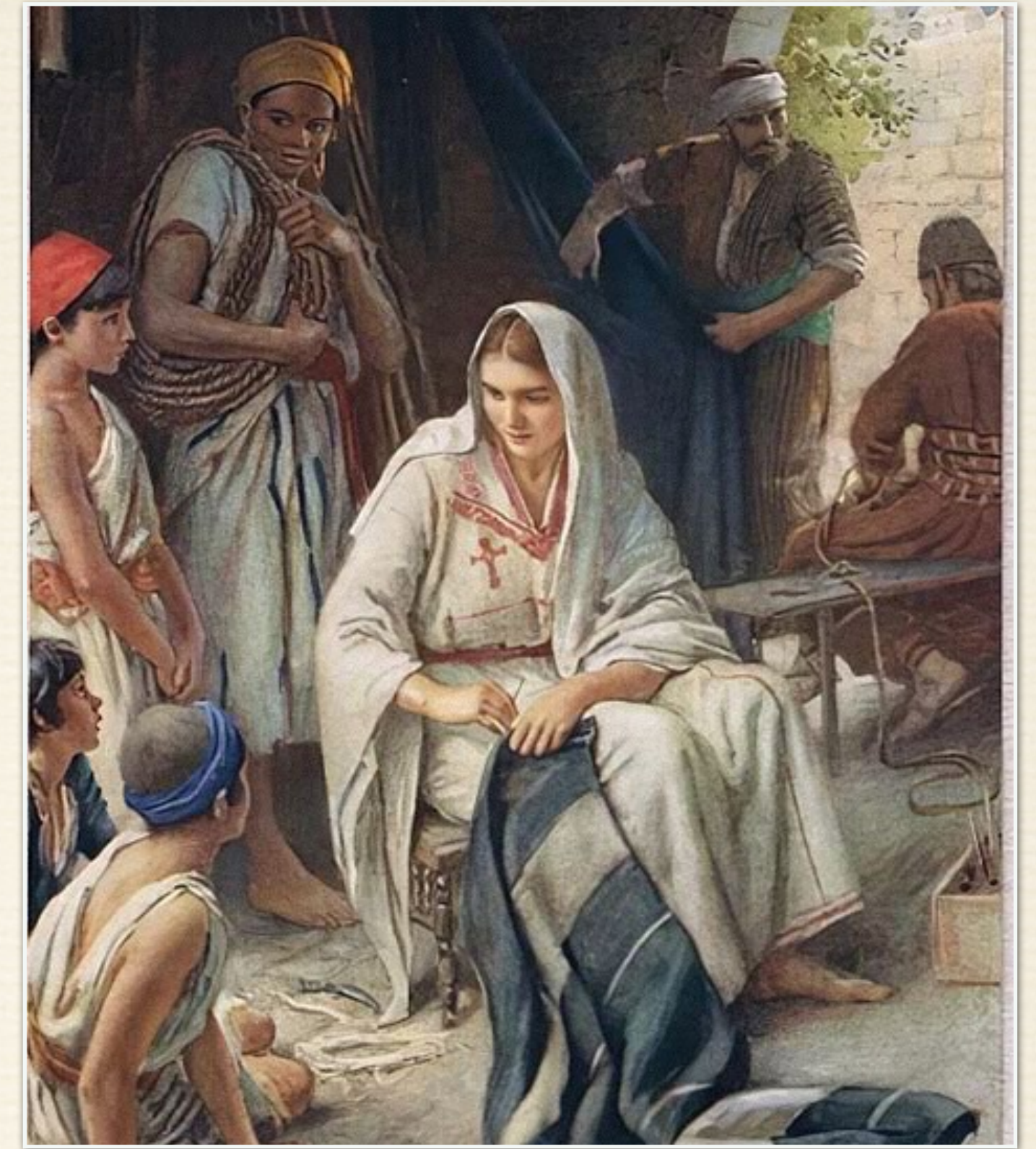

Junia

Maria Magdalena

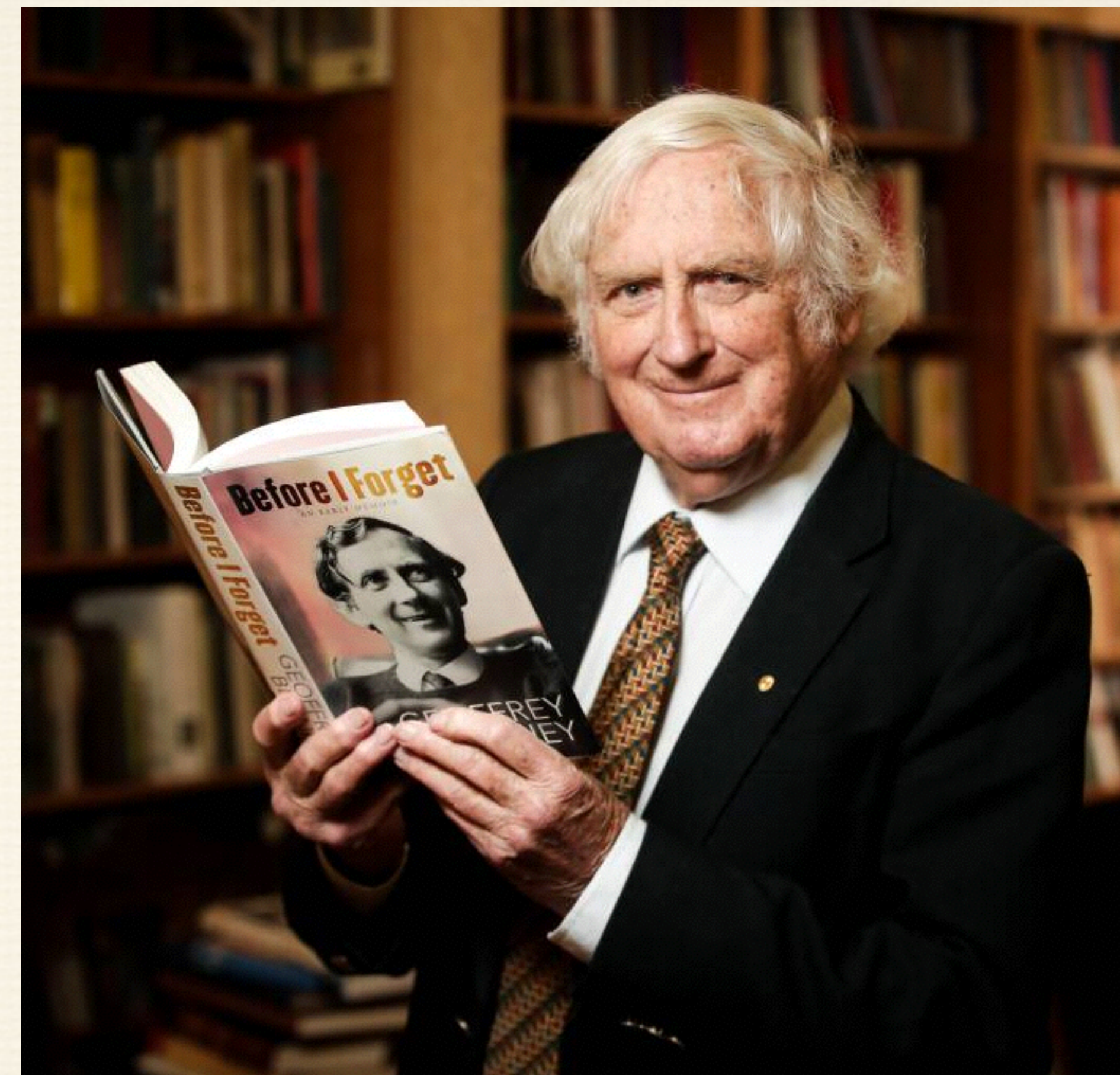
Priscilla

Nya perspektiv på bibliska kvinnor

Från passiva betraktare till aktiva kyrkoledare

Geoffrey Blimey, professor i historia vid Melbournes universitet, skriver i sin bok *A Short History of Christianity* att majoriteten av de tidiga kristna sannolikt var kvinnor och många befann sig i ledande ställning i de tidiga församlingarna. ”Medan varken den judiska eller romerska familjen skulle ha varmt hjärtan hos moderna feminister var de tidiga kristna sympatiskt inställda till kvinnor.”

S:ta Thekla

ca. 30-100

- ❖ *Beskrivs i den apokryfa boken **Paulus gärningar**.*
- ❖ *Framställs som en **ledare** eftersom hon inte bara följde Paulus utan också själv predikade Guds ord och uppmuntrade andra kvinnor att följa hennes exempel. I östkyrklig tradition kallades hon dessutom ”**apostel**” och ”**lik apostlarna**”.*
- ❖ *Hennes liv användes som förebild för **kvinnors undervisning och döpande**, något kyrkofadern Tertullianus beskrev och kritiserade.*

Montanus

Priscilla

Maximilla

Montanismen: den nya profetiska rörelsen

Den nya profetiska rörelsen

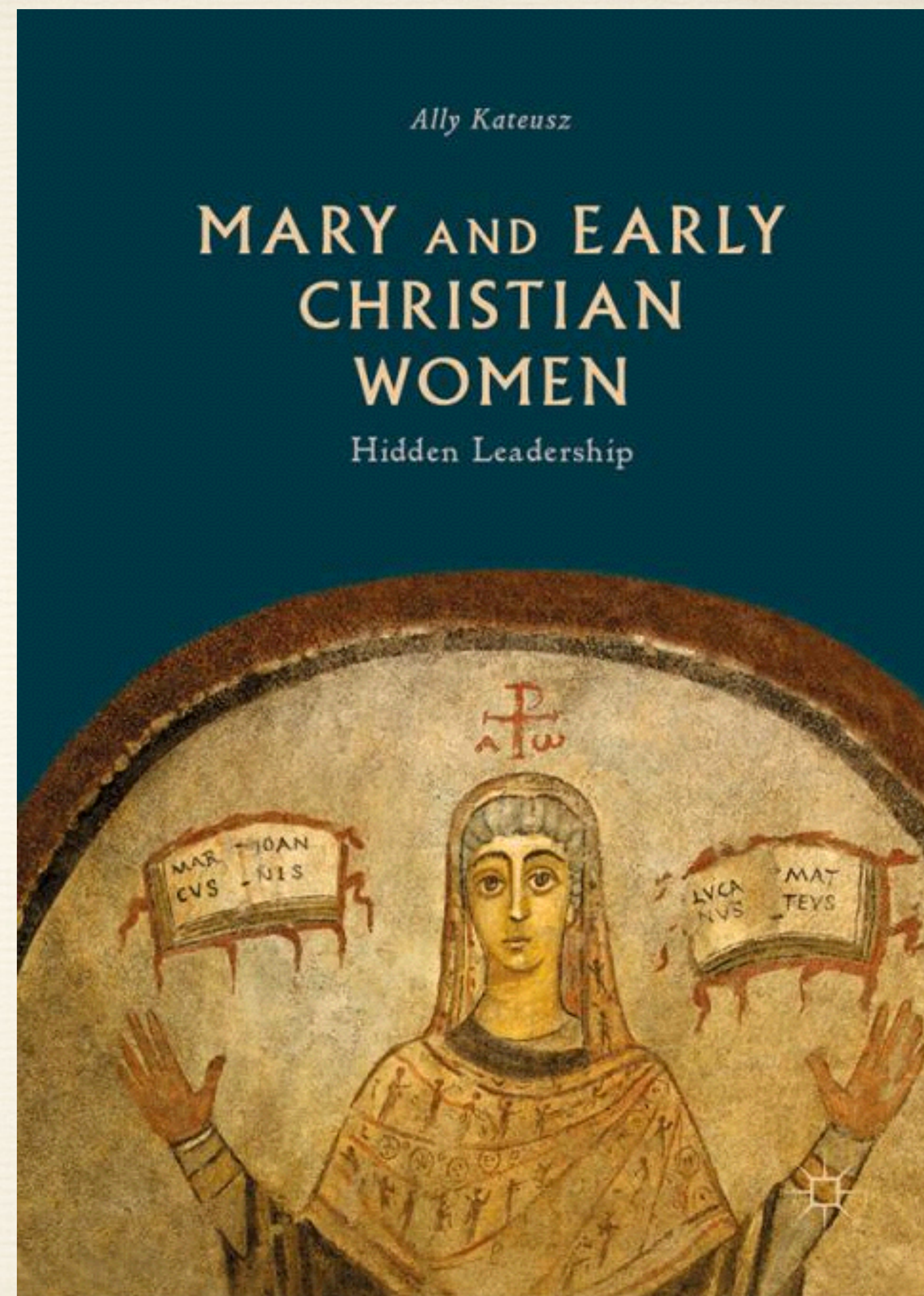
*En **karismatisk rörelse** med stark betoning på **profetia och tungotal** som högt värderade **fasta och askes**. De hade **kvinnliga präster och biskopar**, **kritiserade barndop** och hade **livlig lovsång**.*

*De flesta kyrkohistoriker idag är överens om att montanisterna var **ortodoxa i sin teologi** men skapade kontrovers på grund av sina betoningar av karismatik och ett asketiskt liv. Historikern David Wright skriver: ”**de nyprofetiska var fanatiska snarare än heretiska**”.*

Liturgiska kvinnor i tidig kyrkokonst

Ally Kateusz är doktor i kulturhistoria vid Wijngaards Institute for Catholic Research och specialiserar sig på hur kvinnor framställs i kristen konst under antiken och tidig medeltid. Hennes forskning har vänt upp och ner på kyrkohistorikers förståelse av tidigt kvinnligt ledarskap.

*Altarmosaik i Latrankyrkan i Rom där
jungfru Maria har biskopskläder,
ca 650 e. Kr.*

Hagia Sofia, ca 430 e. Kr.

“EPISCOPA
THEODORA”

Bishop
Theodora

S:t Zenos kapell, Rom, ca 800.

Pyxis från levanten, ca 500 e. Kr.

Så vad hände?

*Den egalitära synen som präglar Nya Testamentet blev en **minoritetsposition** i samband med att kyrkan **institutionaliserades** på 100-talet och **biskopsrollen** blev mer hierarkisk och formell. Ledande manliga teologer och kyrkoledare **influerades** av den kvinnosyn som dominerade i det grekisk-romerska samhället och präglades av **Aristoteles**.*

Aristoteles

384–322 f. Kr.

*Menade att kvinnan är en **defekt man**, att hon **skadar sig själv** om hon ägnar sig åt studier eller idrott, att mäns **dygd** är att härska över kvinnor medan kvinnors dygd är att underkasta sig mäns vilja och hålla tyst, samt att kvinnor var **oförmögna** att fatta beslut med auktoritet.*

A detailed mosaic depicting a group of church fathers, likely the Apostles or early bishops, standing in a row. They are shown from the waist up, wearing long, flowing robes in various colors like gold, blue, and red. Many have long, white or grey beards and are wearing head coverings or mitres. The background is a textured gold leaf. The text is overlaid in the center in a white, italicized serif font.

*Många kyrkofäder
tog till sig det...*

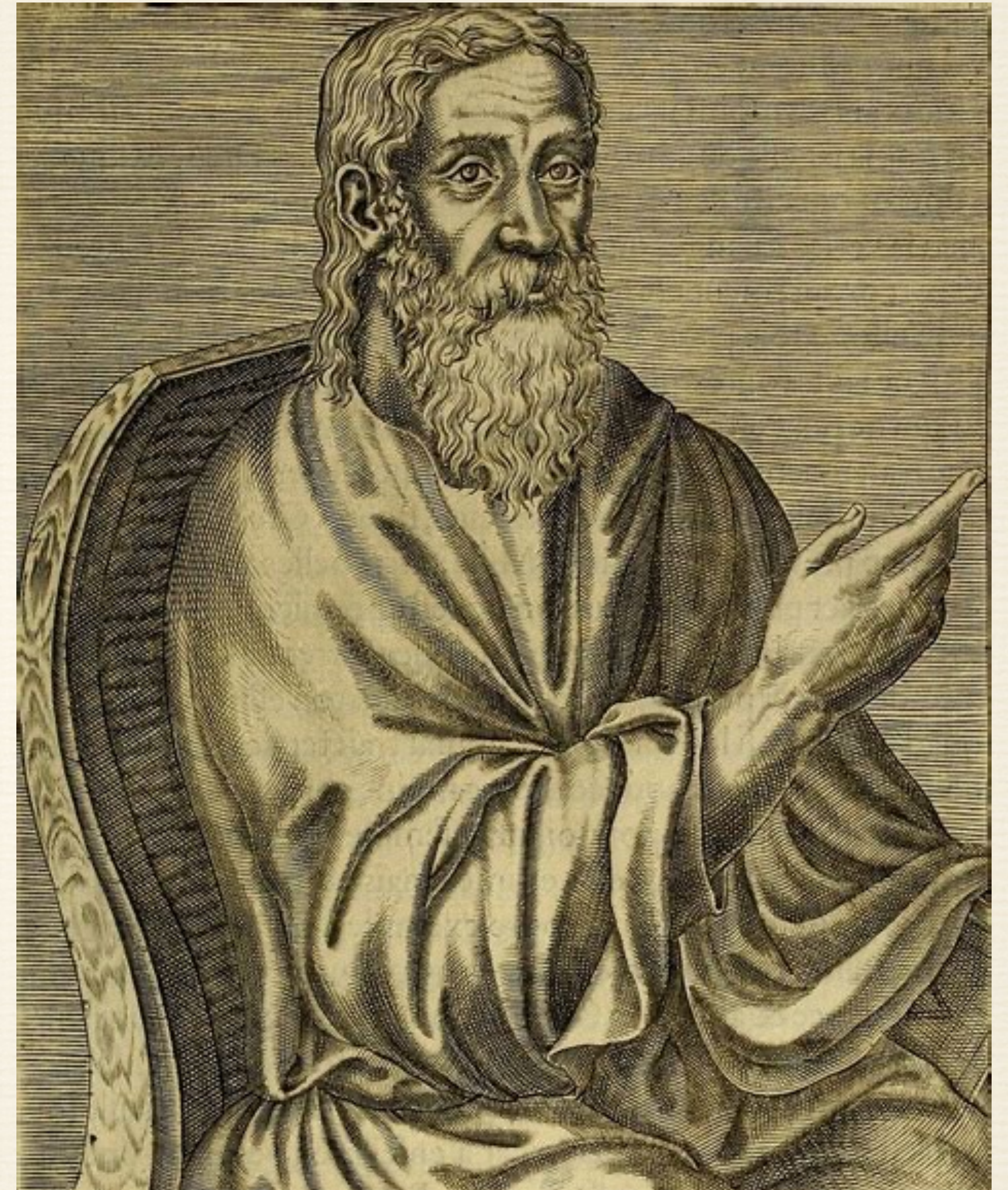
Clemens av Alexandria

ca. 150-215

”Gud ville att kvinnor skulle vara släta och glädja sig endast över sitt hår på huvudet som växer spontant som en hästman. Men han har prytt mannen, likt lejonen, med skägg och gett honom hår på bröstet som ett kännetecken för manlighet – ett tecken på styrka och herravälde.”

”Detta är alltså mannens kännetecken, skägget, genom vilket han visar sig vara man. Det är äldre än Eva och är tecknet på deras överlägsna natur.”

Origenes

ca. 185-245

”Män bör inte sitta och lyssna till en kvinna ... ’Det är nämligen opassande för en kvinna att tala i en församling’, oavsett vad hon säger. Även om hon säger beundransvärda eller till och med heliga saker är det av liten betydelse, eftersom de kommer från en kvinnas mun.”

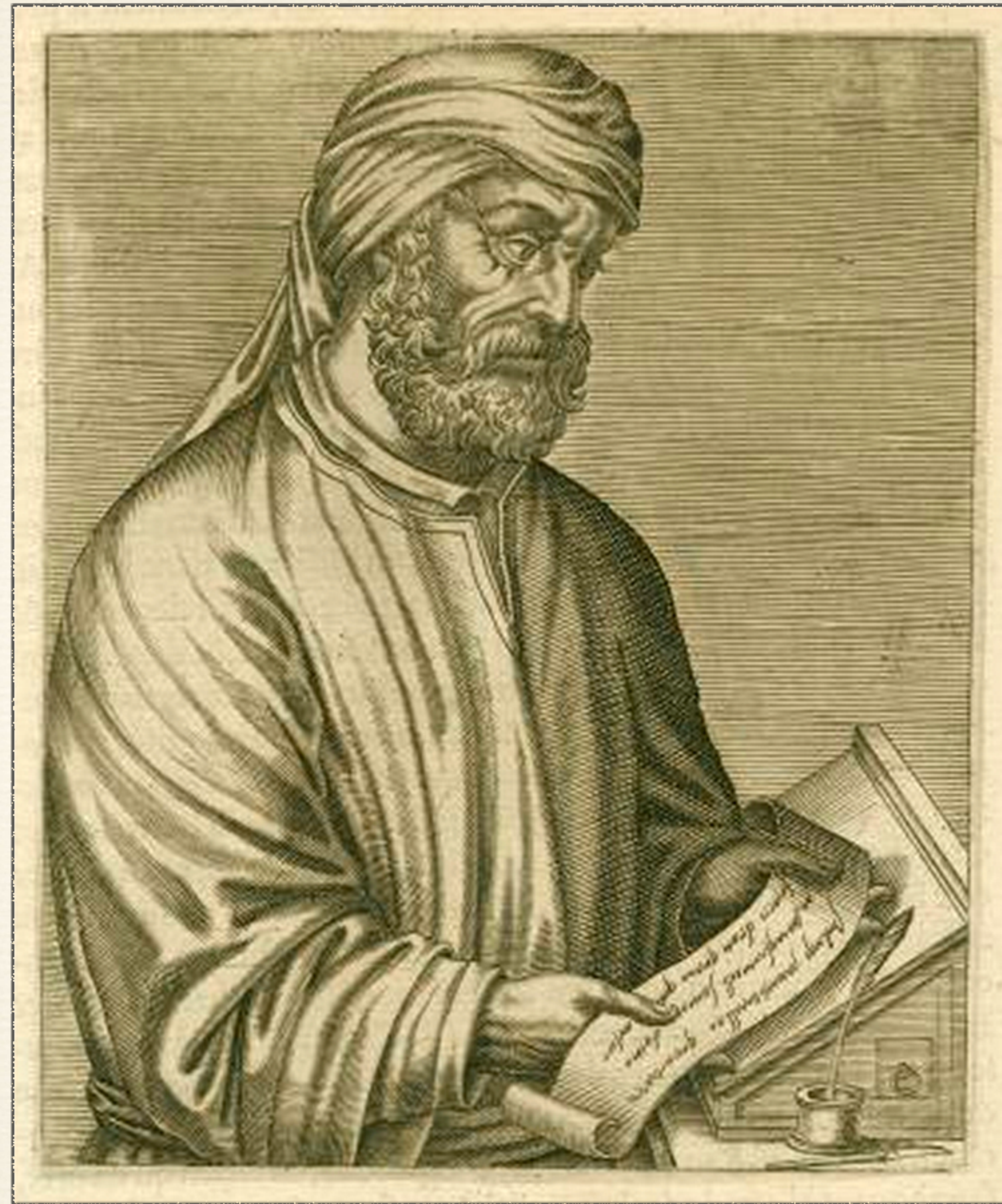
”Det som ses med Skaparens ögon är manligt och inte kvinnligt, för Gud böjer sig inte ner för att se på det som är kvinnligt och köttsligt.”

Tertullianus

ca. 155-220.

”Och vet ni inte att ni alla är Eva? Guds dom över ert kön lever kvar i denna tid, och därför måste också skulden leva kvar. Ni är djävulens port: ni är de som bröt förseglingen på det förbjudna trädet. Ni var de första som övergav Guds lag. Ni övertalade honom som djävulen inte vågade angripa. Ni förstörde så lätt Guds avbild, mannen. På grund av er skuld — det vill säga döden — måste till och med Guds Son dö. Och tänker ni ändå på att pryda er mer än era kläder av skinn?”

Augustinus av Hippo

354-430

”Kvinnan gavs åt mannen – hon som har liten intelligens och kanske fortfarande lever mer efter den lägre kroppens impulser än efter det högre förnuftet. Är det därför aposteln Paulus inte tillskriver henne Guds avbild?”

”Jag kan inte se vilken hjälp kvinnan skapades för att ge mannen, om man bortser från barnafödandet. Om kvinnan inte gavs åt mannen för att hjälpa till att föda barn, vilken hjälp skulle hon då vara? Att bruka jorden tillsammans? Om hjälp behövdes för det, skulle en man vara bättre hjälp för en man. Detsamma gäller tröst i ensamheten. Hur mycket större glädje är det inte i liv och samtal när två vänner lever tillsammans än när en man och en kvinna bor ihop?”

Medeltida misogyni

Thomas av Aquino

1225-1274

”När det gäller den enskilda naturen är kvinnan defekt och ett misslyckat resultat, eftersom den verksamma kraften i mannens säd strävar efter att frambringa en fullkomlig likhet i det manliga könet. Att en kvinna blir till beror på en brist i denna verksamma kraft eller på någon materiell olämplighet eller till och med på yttre inflytande.”

Decretum Gratiani

ca 1140

Illustration från Decretum Gratiani där en naken kvinna rider en gigantisk flygande penis.

Juridiskt dokument som var en hörnsten i katolsk kanonisk rätt ända till 1917, som bland annat slår fast att:

- ❖ kvinnor är inte skapade till Guds avbild;
- ❖ kvinnor är svaga i sinnet;
- ❖ kvinnor kan aldrig kritisera eller argumentera emot en präst;
- ❖ kvinnor får inte undervisa, döpa eller ens röra heliga objekt och prästkläder.

Martin Luther

1483-1546

”Kvinnan tycks vara en varelse som på vissa sätt skiljer sig från mannen, eftersom hon har andra kroppsdelar, en annan form och ett svagare sinne än mannen... Ty liksom solen är mer strålande än månen, även om månen är en mycket strålande himlakropp, så är kvinnan, även om hon är ett mycket vackert verk av Gud, ändå inte jämställd med mannens härlighet.”

Jean Calvin

1509-1564

”... kvinnan är av naturen (det vill säga enligt Guds naturliga lag) skapad för att lyda; ty kvinnovälde har alltid ansetts av alla visa människor vara något monstruöst. Därför skulle det vara som att blanda himmel och jord om kvinnor tog sig rätten att undervisa.”

Valdensarna och anabaptisterna gick mot strömmen

- ❖ **Valdensarna** var en grupp kristna som protesterade mot katolska läror redan på 1100-talet och lät kvinnor predika och leda.
- ❖ **Anabaptisterna** på 1500-talet lät oftast kvinnor predika och evangelisera, även om vissa grupperingar begränsade ledarskapet till män.
- ❖ Både valdensare och anabaptister blev våldsamt **förföljda** och förblev små minoriteter i det kristna Europa.

Pierre Valdes, 1140-1218

De två huvudsakliga positionerna om kvinnligt ledarskap i kyrkohistorien

Traditionalism

Kvinnor kan inte leda och får därför inte leda.

Egalitarianism

Kvinnor kan leda och är därför välkomna att leda.

*Traditionalismen vittrar sönder
på 1900-talet*

Minnie Abrams

1859-1912

Skrev den första teologiska skriften om andedopet som fick massivt inflytande.

Alice Luce

1873-1955

Etablerade den pentekostala missiologin med självstyrande kyrkor i bl.a. Mexico.

Pandita Ramabai

1859-1947

Kämpade för kvinnors rättigheter i Indien och upplevde andedopet redan innan Azusa Street.

Kvinnor som formade pingströrelsen

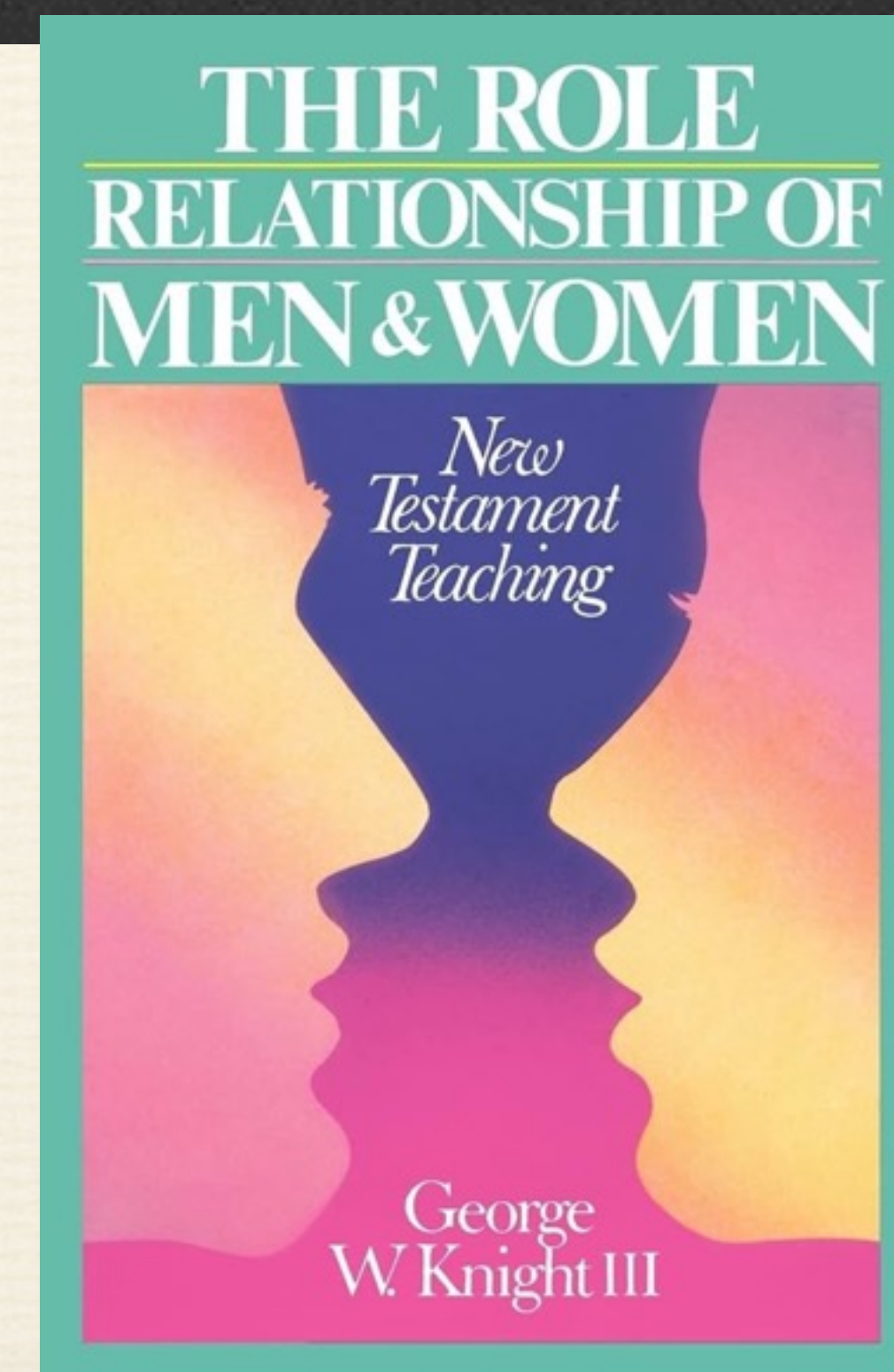

***Historiska kyrkor** ändrade antingen sin syn på kvinnligt ledarskap eller förlitade sig på argument utifrån **ämbetssyn**. Men hur skulle **evangelikala** kyrkor hantera ”problemet” med att kvinnor uppenbarligen inte är defekta män?*

Komplementarianismen föds på 1970-talet

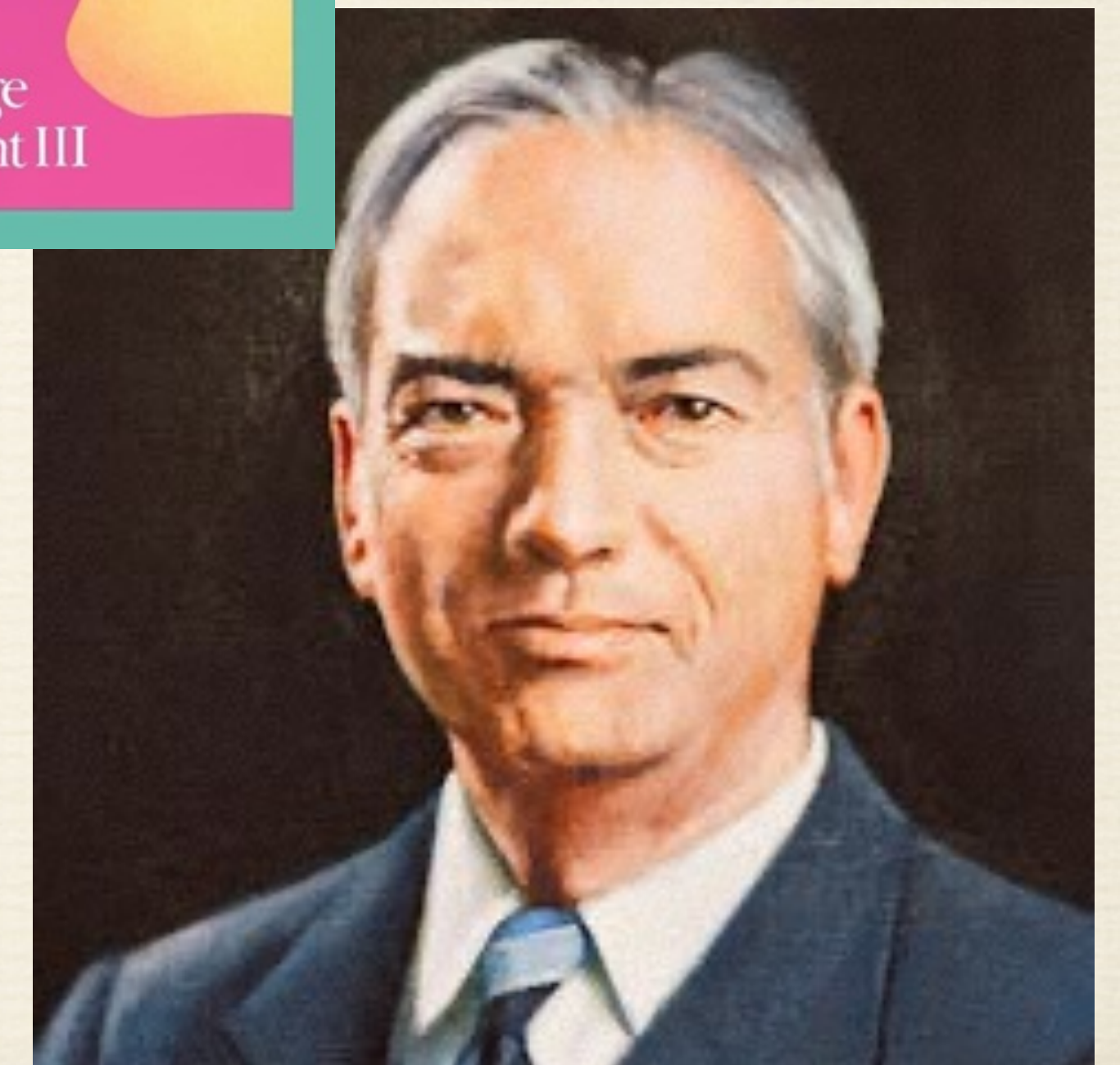
*Termen komplementarianism användes för första gången 1988 av den nybildade amerikanska organisationen **The Council on Biblical Manhood and Womanhood** för att beskriva läran att män och kvinnor är lika i värde och förmåga men har olika roller där rollen att leda och undervisa bara tillfaller mannen. Det byggde på idéer som George W. Knight III uttryckte 1977 i boken **The Role Relationship of Men and Women**.*

Komplementarianismen föds på 1970-talet

*George W. Knight III **avfärdade** traditionalismens idé att kvinnor är mindervärdiga och inkapabla att leda, istället baserade han sitt motstånd mot kvinnligt ledarskap på att Gud har bestämt **fastställda roller** för både män och kvinnor. På så sätt bejakade han att män och kvinnor är lika mycket värda samtidigt som han förnekade att kvinnor ska leda: inte för att de inte **kan**, utan för att Gud inte **tillåter** det.*

Plötsligt finns **tre** huvudsakliga positioner om kvinnligt ledarskap

Traditionalism

Kvinnor kan inte leda
och får därför inte
leda.

Egalitarianism

Kvinnor kan leda och
är därför välkomna att
leda.

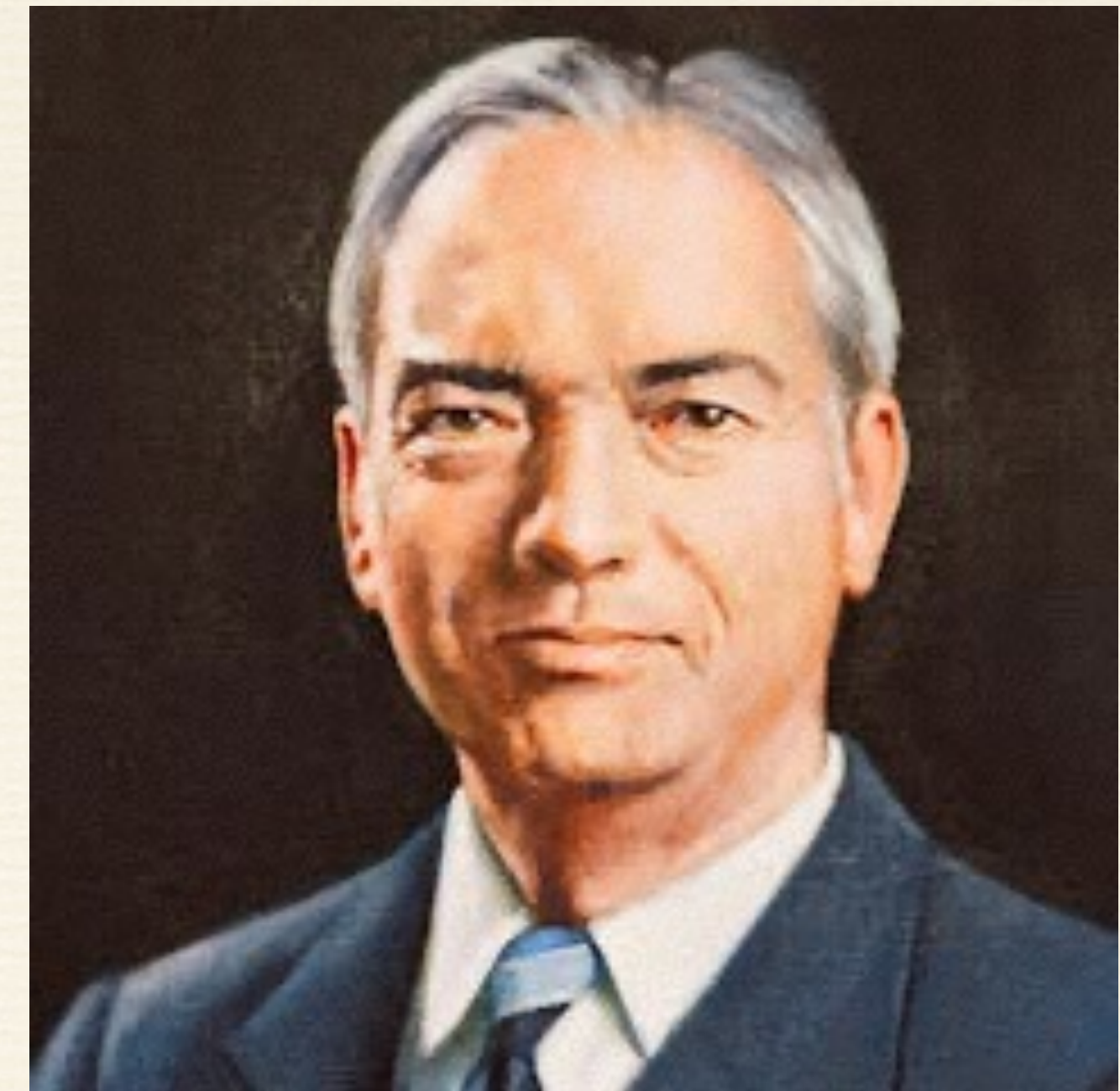
Komplementarianism

Kvinnor kan leda men får
ändå inte leda.

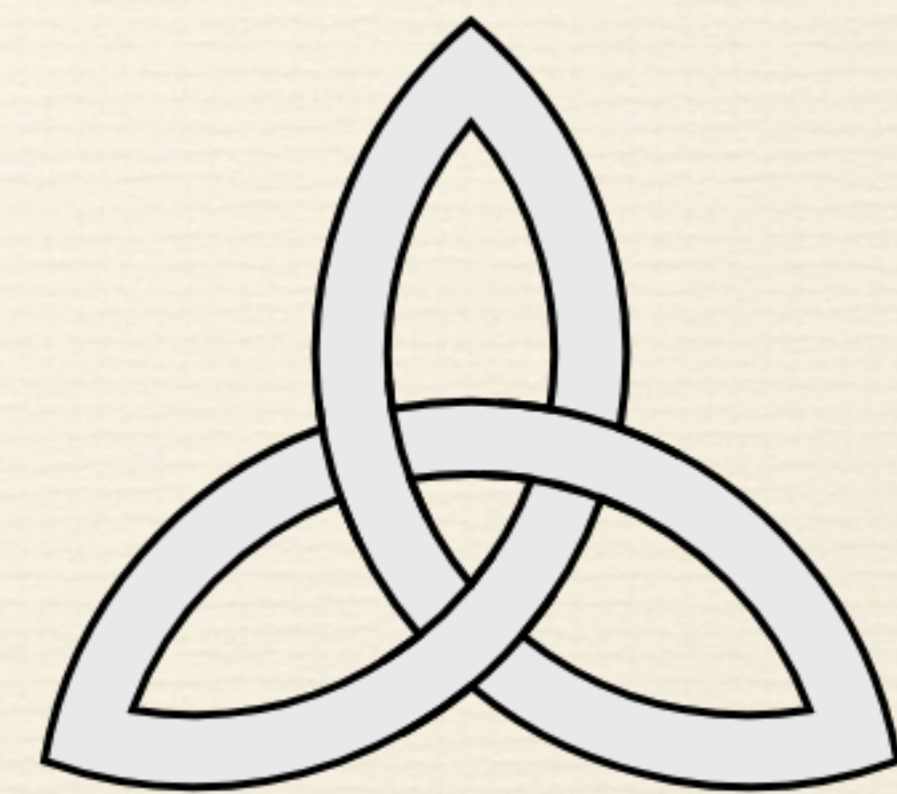
Komplementarianismen och treenigheten

*Knight kopplade sin lära om kvinnors underordnade roll trots deras värdemässiga jämlikhet med män till **relationen mellan Fadern och Sonen** utifrån 1 Kor 11:3: ”Nu vill jag att ni skall veta att Kristus är varje mans huvud, att mannen är kvinnans huvud och att Gud är Kristi huvud.”*

*Precis som Sonen är fullt gudomlig och **jämlik** Fadern, men ändå **underordnad** Fadern i roll och auktoritet, så kan kvinnor vara jämlika män men ändå underordnade dem i roll, menade Knight. Han förutsatte därför att Sonen är **evigt underordnad Fadern**, vilket strider mot klassisk trinitarisk teologi.*

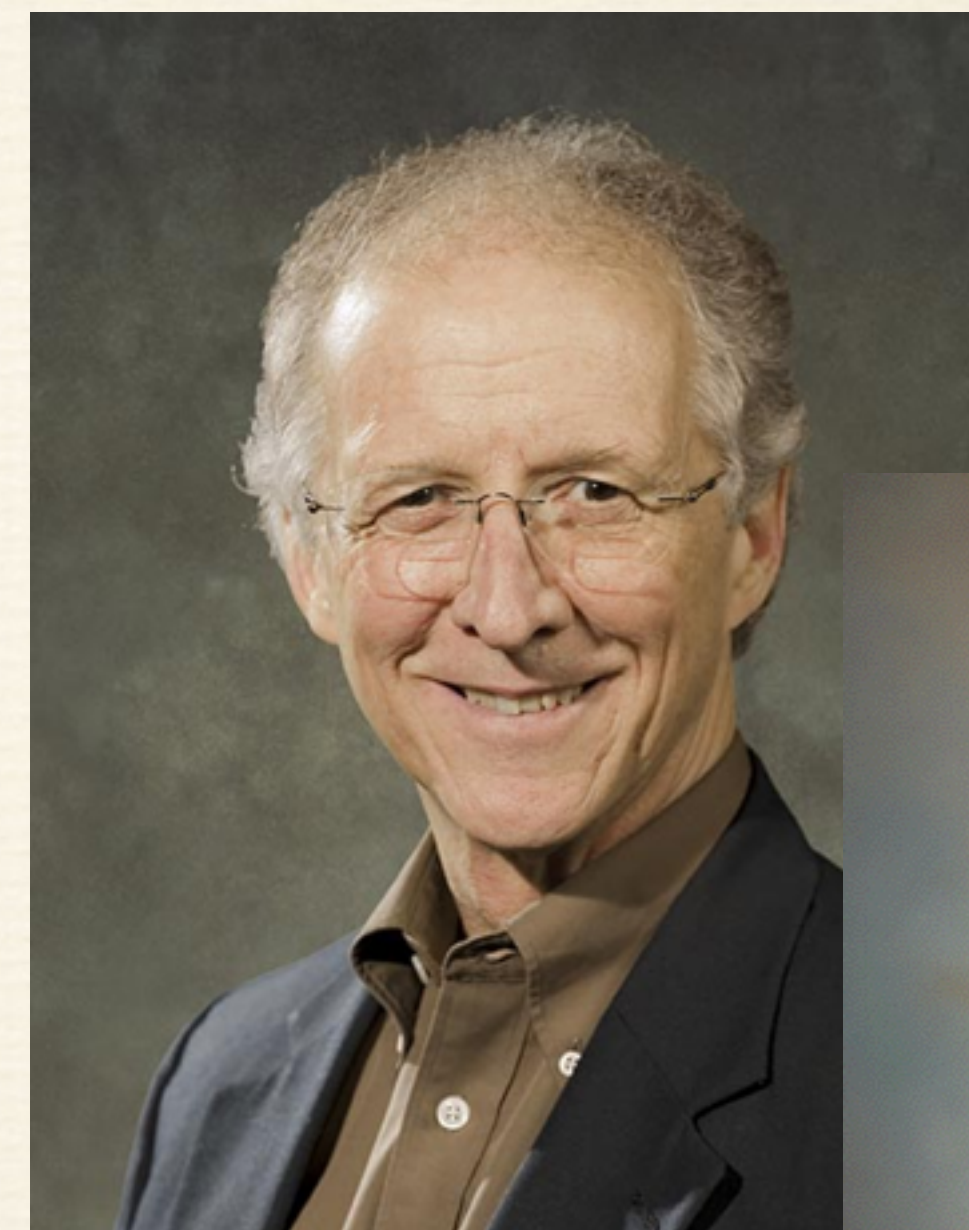
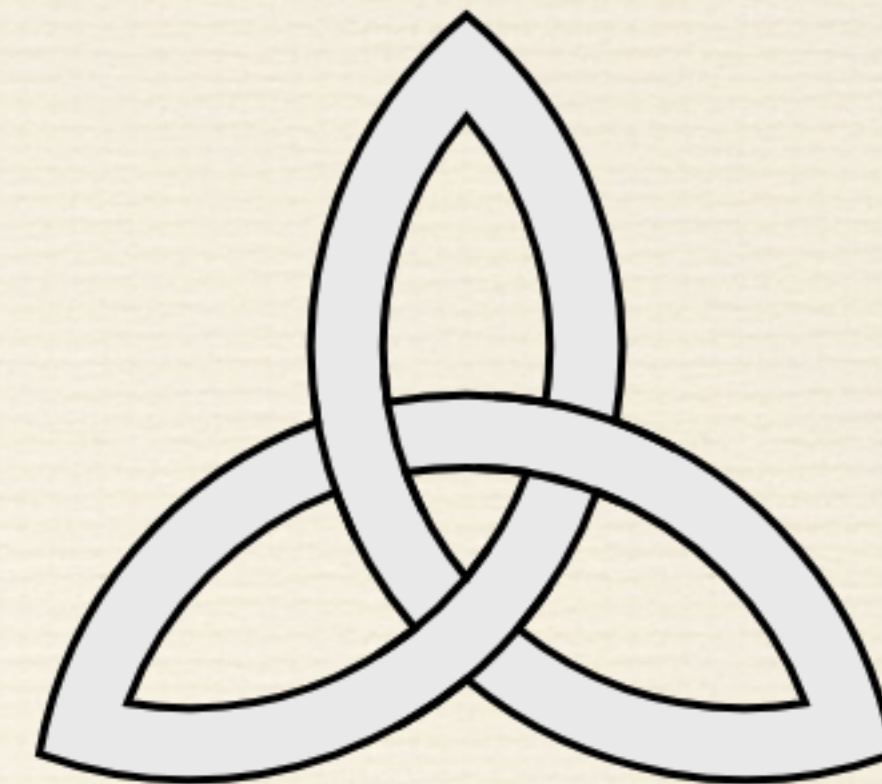

Komplementarianismen och treenigheten

*Evangelikala teologer som **John Piper** och **Wayne Grudem** bejakade Knights idéer och utvecklade dem vidare.*

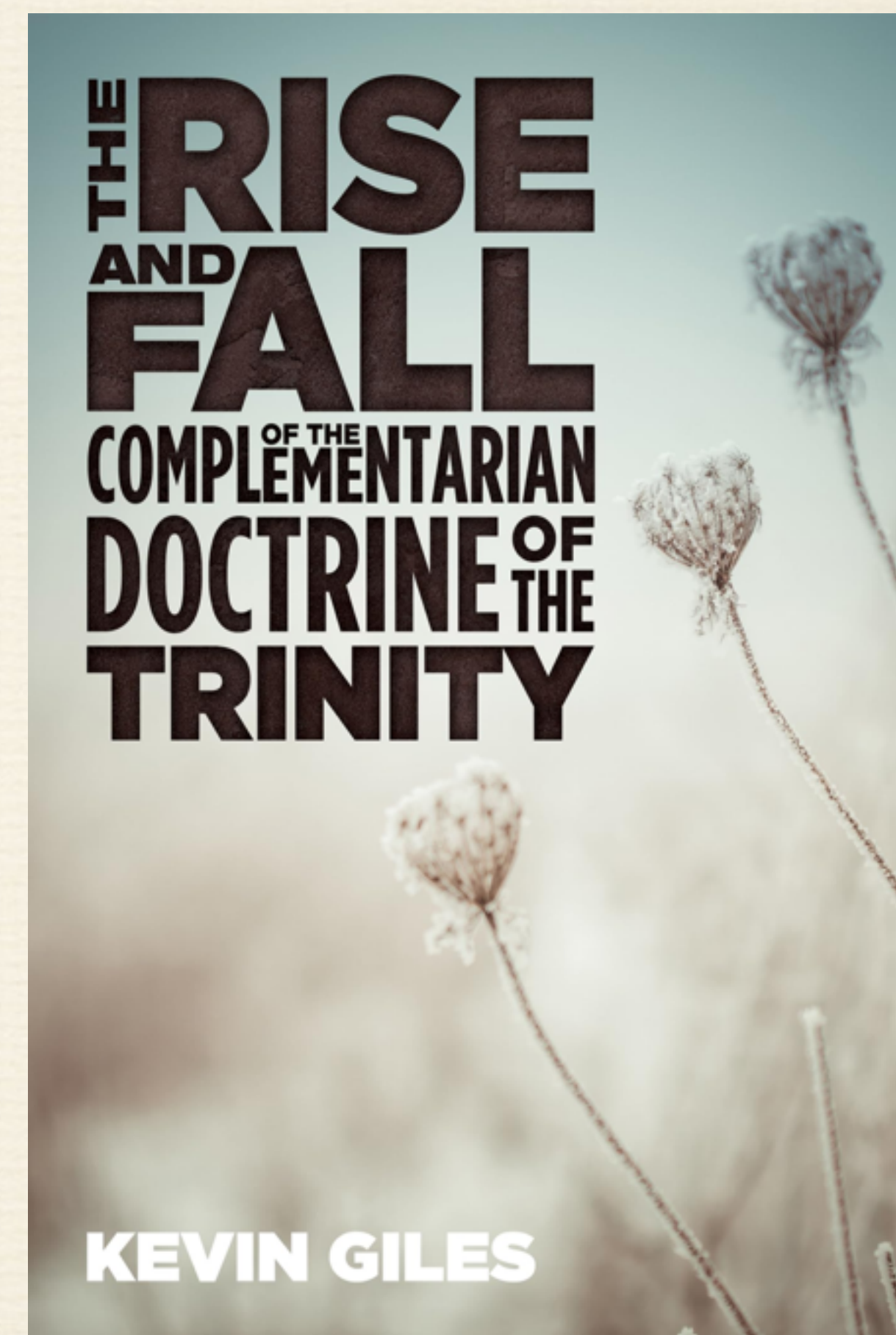
*Grudem skriver i sin extremt populära **Systematic Theology** som används som standardverk i mängder med evangelikala högskolor att relationen mellan män och kvinnor ska spegla den som råder mellan Fadern och Sonen där Fadern har rollen att ”beordra, styra och sända” medan Sonen har en evigt underordnad roll av att ”lyda och gå dit Fadern sänder”. Evangelikala feminister som bejakar en egalitär syn på kvinnligt ledarskap har därför en **heretisk syn på treenigheten**, enligt Grudem.*

Komplementarianismen och treenigheten

*2016 blev det en enorm debatt i den amerikanska komplementära sfären när Kevin Giles släppte sin bok ***The Rise and Fall of the Complementarian Doctrine of the Trinity***. Han argumenterar kraftfullt för att det i själva verket är ***Knights och Grudems syn på treenigheten som är djupt heretisk*** i fullständig konflikt med de klassiska trosbekännelserna. Giles möttes inledningsvis av mycket motstånd men med tiden insåg de flesta komplementära att han har rätt och har slutat använda treenigheten som argument mot kvinnliga ledare.*

Kompletarianers dilemma

*Vad är värst: att hålla fast vid en **heretisk syn på treenigheten** för att motivera varför likhet i värde inte leder till likhet i roller, eller att inte kunna förklara Guds beslut att förbjuda kvinnor från att predika och leda trots att de kan och vill utan istället hänvisa till att det är ett **obegripligt ”mysterium”**?*

Exemplet Iran

**WOMEN: AT THE HEART OF
CHURCH GROWTH IN IRAN**

Pastorerna Marziyeh Amirizadeh och Maryam Rostampour dömdes till döden för att ha spridit tusentals biblar i Teheran, men blev frisläppta efter internationella påtryckningar. De hade då vittnat om Jesus för hundratal i fängelset!

Sammanfattningsvis

Uppenbart
falsk

Traditionalism

Kvinnor kan inte leda
och får därför inte
leda.

Funnits sedan
biblisk tid

Egalitarianism

Kvinnor kan leda och
är därför välkomna att
leda.

Extremt ung

Komplementarianism

Kvinnor kan leda men får
ändå inte leda.

Tack!

Kontakta mig gärna!
micael.grenholm@altutbildning.se